

Numerul 38.

Oradea-mare 19 sept. (2 oct.) 1904.

Anul XL

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$, de an 8. pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei

Furtuna.

*Pe bolta înaltă și 'ngustă
Me uit într'al văilor rai,
Cum codrul în sboru-i supune
Furtuna, copila de crai.*

*Pe păru-i de aur coroană
Cu colțuri de fulger și jar;
Ea apele 'n cale-i aplană
Și 'ndoaie bătrânul stejar.*

*Prin poarta cea 'ngustă din murii
Grădinei cetăți-mi din stânci
Cobor în adâncul pădurii
Isvoarele murmur' adânci.*

*Prin nourii rupți trece luna
Și 'n sufletu-mi dor a pătruns
Și părul mi-l umflă furtuna
Și ochii-mi se 'nneacă de plâns.*

*În codru o creangă se 'ndoaie,
O poartă prin frunze -- și 'n prag
Un chip cu ochi mari se ivește --
Ah, cât mi-ar putea fi de drag.*

(1865-1869.)

M. Eminescu.

Gimnaziul nostru și teatrul român.

(Urmare.)

Încă la 6/18 martie 1862 raportă ppul Bașa episcopului Șaguna despre tot ce se sevârșise.

Șaguna se află în Viena, la dieta imperială. De acolo răspunde la 26 martie 1862 următoarele: „Cetind insumi tustrele protocoalele, m'am bucurat din suflet, văzând bună voința și jertfirea preoțimeii și cristianilor pentru creșterea și cultivarea tinerimei, ce fără îndoială li se va resplăti prea bogat; căci din o tinerime cultivată și crescută prin școale bune se va formă un popor procopsit, deștept și gibaciu în toate lucrurile sale, ce va trage după sine îmbunătățirea și inavuțirea lui“. Însăreinează pe ppul să-l informeze despre tot ce va urmă și să grăbească cu așternerea întregii cauze la sevârșirea ei, ca apoi „cu plăcerea cea mai mare să o pot înaintă și sprijini la locurile mai înalte“ (Nrii 224 și 232/1862.)

Ca fondul gimnazial să fie deplin asigurat și într'ajieva espresia fidelă a zarandanilor, se provocase toate comunitățile să concurgă la sporirea lui. Se luară protocoale, declarațiuni speciale în fața locului în fiecare comună în prezența ppului Bașa și vice-comitelui Hodoș ori Frâncu. Spun unii, dintre cei cari trăesc, că au văzut pe ppul Bașa cum se ducea cu carul tras de boi prin comunele mai de la munte și i-au auzit cuvintele prin cari îmbărbătă poporul zicându-i: „Ascultați, filor, de domniile acestia — și arată pe Hodoș și Frâncu. — Pe ei Dzeu i-a trimis la noi, să ne lumineze, să ne ducă la viață!“

Ă avut efect!

În a. 1863 poporul român din protopresbiteratele Zarandului și Hălmagiului, din preturile: Brad, Băița, Baia-de-Criș, Hălmagiu și Aciuva, 92 comunități, cedară, donară fondului gimnazial împrumutul național de stat întreg ori în parte și astfel locui-

torii lor, poporul dintre culmile Bihorului și Drocea Highis, între cele două Dealuri mari, de la Gura-Vălei (lângă Iosaș) până la Crăciunești (lângă Băița) depun pe altarul culturii naționale sudoarea feții lor și devin fondatorii gimnaziului din Brad. Fondatorii sunt cuprinși în Statutul gimnazial §-ul 6, pet. 3. Dintre ei lipsese rișanii, cărăcenii și prăbolonenii, — s'au retras de la jertfa cea curată. Veni-va vremea și vor eși și ei din oarba neștiință. Mânia lui Dzeu, întunecul, numai cu jertfa curată se poate ispăși.

Declarațiunile, cesiunile respective donațiunile făcute din voie liberă le-au întărit prin subscriere proprie toți locuitorii prezenți și le-au confirmat în oficiile protopresbiterale concernente dimpreună cu autoritatea administrativă a comitatului, provăzându-le cu sigilele oficiale. Ele servesc drept dovadă despre însuflețirea și dragostea cu care Românul jertfește pentru cultura sa națională, când e condus înțelepțește și e convins despre sântenia cauzei.

Actele fundamentale sunt depuse spre păstrare în arhiva ven. consistoriu din Sibiu (1879).

La a. 1864 comisiunea școlară aduse la cunoștința locoteninței reg. ung. deciziunea comunităților zarandane, îi prezentă 175 obligații de stat și ceru vîncularea lor pe fondul gimnazial.

Locotenința transpuse afacerea eppului Șaguna și-i ceru părerea.

Acesta prin reprezentațiunea sa dto 25 aprilie sub nr 32/1864 o recomandă cu căldură părintească. Reprezentațiunea s'a publicat în programa gimnaziului nostru pe a. 1894/5. E icoana stadiului, în care ajunsese pe atunci chestia gimnaziului.

Șaguna nu numai recomandase vîncularea, ci promisese că el însuș se va îngrijii și de compunerea statutelor după principiile cuprinse în regulamentul guvernului referitoare la școalele medii. Totuș vîncularea se efectuă abia la 25 novembre 1867 sub nr. 22.575 al ministeriului de interne și după ce se vedise oficial, că dintre cele 92 comune fundatoare nici una nu restează cu dare pe anul precedent.

Obligațiunea de stat vînculată dto 1 iulie 1873 nr. 12.409 avea valoarea nominală de 58.200 fl. m. c. Formă o parte din datoria publică de stat unificată pe baza art. XV 1867. Ea fructifică cu 4.2% și aducea pe an interese de 2444 fl. 40 cr., pe cari perceptorul reg. din Baia-de-Criș, le solvia epitropiei gimnaziale în rate semestrale decursive de la 1 ianuarie și 1 iulie.

În 1903 obligația s'a convertit în hârtii de stat „Korona járadék” în valoare de 116.400 Cor., cari fructifică cu 4% și aduc pe an 4656 cor.

Al doilea izvor al fondului gimnazial e moșia din Mihaleni.

S'a cumpărat, la 28 aprilie 1863, pe calea licitației publice cu 16 700 fl. solviți în trei rate. Avea fusese mai înainte proprietatea dnei Emilia Csiszár văd. după Laurențiu Szögyéni. Fondul gimnazial fu introdus în posesiune și deveni proprietar prin decisiul tribunalului reg. din Baia-de-Criș dto 23 martie 1864 nr. 267/1864 civil (nr. 23/1864 pp.)

Moșia din Mihaleni administrată prin comitetul respective epitropia gimnazială cu mai multă conștiință decât cunoștință, e un izvor viu, din care a încurs în cassa gimnaziului peste 80.000 fl., din cari s'au acoperit spesele curente și s'a sporit fondul.

Moșia constă din :

1, două case esarendate cu 600+440=1040 C. pe an ;

2, una moară esarendată 170 C. pe an ;

3, a, 79 jug. 495□° agri,

b, 16 „ 1239□° grădini,

c, 29 „ 1572□° livezi,

d, 18 „ 110□° pășune,

e, 2 „ 540□° neproductiv, — toate esarendate anual cu 1500 Cor. și

f, 902 „ 102□° pădure, din care cea din

dreapta Crișului Alb în mărime de 868 jug. 304□° o exploatează de la 1893 încoaci pe 15 ani societatea de mine „12 apostoli din Ruda” pentru suma de 70.000 Cor. solviți anticipative.

Teritoriul exploatat se cultivă după prescriesele silviculturii moderne cu arbori de valoare: brazi, stejari, frasinii; e speranță că la timpul seu iar va veni într'ajutor institutului.

Veneratele consistorii din Sibiu, Arad și Caransebeș, fundațiunea Șaguna, institutele de economii și credit în frunte cu „Crișana”, „Albina” și „Victoria” nu odată au contribuit pentru scopurile gimnaziului. Anual primește o subvențiune de 1000 cor. din „Fondul școlar” archid. I-a dat Dzeu și binefăcători fondatori. Dintre cari amintesc pe țeranul Zacharia Werner și adv. Teodor Pop din Baia-de-Criș, cari ambii și-au testat toată averea pentru fondul gimnazial. Remasul fer. Teodor Pop trece peste 120 000 c. Ambii își dorm somnul de veci în cimiterul din Cebea. Mai de curând medicul Ioan Rusu din Brad a sevârșit un act nobil, testând fondului gimnazial o casă și intravilan de 7000-8000 cor.

Astfel prin munificența comună a inimilor nobile fondul gimnazial, de și de la 1888 încoaci a edificat și aranjat acest pavilion de gimnastică, o sală pentru desemn și alta pentru muzică vocală și instrumentală, și-a 'nmulțit statul personal de la 4 la 6, s'au ridicat salariile profesorilor de la 600 fl. la 1000 fl., s'a sporit biblioteca și cabinetele, — a crescut treptat așa, că la finea anului 1903 averea întreagă constătătoare din realități, hârtii de stat, depuneri, credite personale pe ipotece și mobile, reprezintă suma de 453.970 C. 04 fil. în care se cuprinde și biblioteca gimnazială cu 2056 opuri în valoare de 11.012 C. 21 fil., fondul elevilor bolnavi, Masa studenților, fondul Șaguna, de premii etc. despre cari voiu vorbi mai târziu.

Budgetul fondului gimnazial pe 1904 are venite de 26.964 C. 31 fil.

Cheltueli de 26.524 C. 36 fil., prin ce subsistența institutului în starea de acum e asigurată. Ori ce progres cere însuflețire și jertfe. Aceste conduc la deseavârșire.

Pentru un așezământ public, pe lângă localitate și fond, e trebuință de statutul — legea după care acela se organizează.

Fazele prin cari au trecut Statutele gimnaziului nostru sunt espuse în programa gimnaziului pe a. 1894/5.

Fie-mi permis a amintii la acest loc numai pe scurt, că statutul gimnaziului nostru e opera inspirată de M. Andreiu.

În decursul „dualismului păgubitor” de 7 ani „comitatensii” încercaseră de repețite ori să mijlocească aprobarea unui statut pentru un gimnaziu

cu caracter pur național; dar Șaguna i-a combătut și impus caracter confesional gr. or.

După căderea absolutismului și triumfarea constituționalismului, popoarelor li se garantează prin articii 38 și 44: 1868 drepturile eluptate prin legea de naționalități și se permise fiecărei comune, parohii, biserici, consorțiu privat etc să-și înființeze din puterile sale proprii sau pe calea asocierii școale de tot felul cu limba de propunere, ce și-o vor alege.

Ministrul Eötvös, cel uman și doritor de a-și vedea patria puternică, cultă și fericită, prin rescriptul nr. 15.365/1867 dto Buda 26 februarie 1868, subscris de secretarul de stat Georgiu Joanovics — unul dintre martorii testamentari ai mecenatului Gozsdu — salutând intențiunea nobile a zarandanilor, află de bine să remită comitelui suprem al Zarandului — pe atunci Demetriu Ionescu — toate hârtiile referitoare la cauza gimnaziului nostru, cu însărcinarea „să stăruiască, ca statutele fundamentale să se ieie în pertractare nouă cu intervenirea comunelor fundatoare și a reprezentărilor bisericesti gr. res. din comitat și să se modifice în conțelegere imprumutată astfel, ca acele statute să corespundă atât legilor patriei, cât și regulamentului bisericești gr. or. și ca proiectul de statute dimpreună cu preliminarul cheltuelilor să se aștearnă ministeriului de învățământ spre finală decisiune (...oda мүködjék, hogy a tervezett gymnasium alapszabályai az alapító községek és megyebeli gör. kel. egyházi képviselőség egyetű ésével oly formán átdolgoziassauak, hogy azok mind államjogilag a közoktatás iránti hazai törvényekkel, mind pedig a görög keleti román egyház rendszabályaiival és szerkezetével összhangban legyenek.)

Tot atunci transpuse (ministrul) acest rescript și arhiepiscopului mitropolit Andreiu baron de Șaguna.

La 5 zile, adică la 3 martie, 1868 se adresă preoțimei și poporului zarandan cu circularul nr. cons. 221/1868 în care zice: „Ordinațiunea ministerială V'a pus în mâinile Voastre soarta gimnaziului, ce vreți, să-l înființați“ Voi, iubitorilor, după statutele cele primitive ale gimnaziului Vostru a-ți fost socotiți ca niște albine, care fac mierea, dar a căror dulceață alții o usuază... Acum este timpul, ca serbătorește să Ve declarați, ca satisfacți regulamentul bisericești noastre din a. 1864 și legilor patriei sustătătoare pentru treaba școlară“.

Zarandanii toți, fără de osebite de confesiune, ascultară sfatul providențialului arhieriu, deoarece ce deja se convinseseră despre prevederile lui profetice, că biserica e singura fortăreață, care scutește națiunea română. Esmiseră o comisiune constătătoare din ppresb. tractual Moise Lazar, dr. Iosif Hodoș, G. Secula, ppul I. Groza și Tobia Mihailoviciu, ambii din Halmagiu cu însărcinarea să compună de nou Statutul gimnazial în spiritul Statului organic și conform îndrumărilor M. Andrein. Statutul prelucrat s'a votat în sesiunea comisiunii școlare de la 8 faur 1869 și la 14 iulie acelaș an sub nr. 11.387/1869 prin aprobarea ministrului Br. Eötvös J.

Ș-ul 1 din Statut glăsuște: „Gimnaziul din Brad, comitatul Zarand, e gimnaziu național român de legea gr. or.; el e gimnaziu mare de opt clase, și se bucură da toate drepturile și prerogativele unui gimnaziu public de stat“.

Prin acest statut gimnaziul s'a înființat; caracterul lui român gr. or. s'a asigurat.

În toamna anului 1869 s'au deschis clasele I și II g. Inaugurarea festivă s'a făcut la 21 maiu v. 1870 în ziua patronilor „St. Constantin și Elena“. Prezenți au fost numeroși fruntași. Între ei, după împărțirile presidentului Moise Lazar, se află și Avram Iancu, care cu citate din doi clasici latini și elini a demonstrat importanța științei, luminii, minții și în deosebi ceea a acestui institut cultural pentru poporul de pe Valea Crișului-Alb și Munții Apuseni. Se așteptă și sosirea M. Andreiu, dar boala l-a reținut.

Clasele s'au sporit treptat până la a V. În a 1872/3 au funcționat 5 clase. Dar a V. din lipsa de subsistență încetă după un an de esistență.

Gimnaziul din Brad e proprietatea românilor din cele 92 comune fundatoare din ppresb. Zarandului și Halmagiului. Sinoadele protopresbiterale ale acestor două tracte compun reprezentanța gimnazială, constătătoare din 72 membrii, cari în fiecare an la „SS. Constantin și Elena“ țin o adunare generală ord. și de câte ori se ivește trebuința extraordinare. Reprezentața e legislativă — votează regulamente, litere fundamentale, organizează, — alege resp. candidează directori, profesori, învățatori, comitet administrativ de 12 membri etc., censurează rațiociniul fondului gimnazial și al fondurilor și fundațiunilor. votează budgetul etc. Din comitet se alege o epitropie de 4 membri.

President natural al repres. gimn. a comitetului e protopresbiterul Zarandului. Tot acesta eră îndatorat prin Ș-ul 53 al Stat. gimn. să poarte gratuit și sarcina de director până când nu se vor deschide barem 5 cl. gimn.

Dar în urma art. 30: 1882 ppresb. s'a retras la 1891 și s'a ales director dintre prof. ord. def., dator a se îngrijă de învățământ, disciplină și starea internă a institutului.

Sfera de activitate și organizarea repres., comitetului și epitropiei gimn. e precisată în Statutul gimnazial. Ven. consistor arch. din Sibiu eserciază inspecțiune asupra administrației averii fundamentale, instrucțiunii și disciplinei, și întărește profesorii aleși; iar guvernul reg. ung. conform art. 30: 1883 eserciază dreptul de control și supra-inspecțiune încredințându-se în fiecare an despre mersul și starea instrucțiunii prin câte un esmis al ministerului reg. de culte și instrucțiune publică.

La gimnaziu funcționează 6 prof. ord. def. și un instructor în cant și maestru de gimnastică și 3 învățatori. Profesorii ord. def. primesc salariu de 2000 cor. și decenale de câte 200 cor., iar învățătorii salariu fund. de 900 cor. și cuincuenalele legale. Un învățător, fiind și instructor de cant și maestru în gimnastică, primește salariu de 1600 cor. și cuincuenalii de câte 100 cor.

La gimnaziu au funcționat pân acum 16 profesori și au fost înscriși vre-o 3000 elevi, dintre cari în decurs de 35 ani au absolvat cl. IV 513 înși.

Până la 1883 instrucțiunea eră oșganizată după planul gimnaziilor mici, în cari pe scurt se propunea materialul din 8 clase. Acum instrucțiunea e într-o conformitate cu planul de învățământ de la celelalte gimnazii române și cele de stat. Drept aceea elevii, cari absolutează cl. IV gimn. cu succes, pot continua în ori care institut public, de aceeaș categorie din patrie.

(Va urmă.)

Dr. P. Opreșu.

S'ar cerni de-atâta jele . . .

*Din schinteia ce-ai aprins-o
Într'o seară de noroc,
A crescut încet cu 'ncetul
Un nestins și pacinic foc,
Care de o lume 'ntreagă
Astăzi inima mi-o leagă.*

*Până licăria schinteia,
Stieam numai de-amândoi,
Zilele de fericire
Le legam numai de noi.
Azi?... De visurile sfinte
Dornic îmi aduc aminte.*

*Îmi e scumpă amintirea
Viselor potop de maiu,
Când din cer se coborise
Pe pământ întregul raiu,
Ca să nu 'ntâlnim în lume,
Decât soare, voie, glume...*

*Amintirea ăstor vise
Fie-mi azi noroc de-ajuns.
Ce ți-aș face zile-amare
Cu-un destin atât de-ascuns!?
Ce-aș aduce în ispită
Fericirea eri trăită!?*

*Oă s'a stinge-odată focul,
Nu voesc să cred acum —
Vr'o schintee va aprinde
Dorul, opăcit pe drum?
Nu știu... știu, că me așteaptă
Luptă grea, dar nu nedreaptă.*

*Și din lumea ta sentină
Să cobori tu 'n lumea mea,
Ca să suferi! ? Desnădejdea
S'o cunoști poate ai vrea! ?
... S'ar cerni de-atâta jele
Zorile vieții mele.*

Dionisie Stoica.

Duelul comandantului.

De Albert Delpit.

Acasă, anul trecut, me dusei la Beașançon ca să asist la căsătoria unuia dintre prietenii mei care luă pe o tineră fată aparținând unei familii foarte iubite, aproape populară. Ceremonia fu foarte strălucitoare. Seara, după obiceiul locului, o masă mare strinse pe invitați. Îmi căutam locul la masă, când o mână mi se așeză pe umer, me întorsei. Avui în față pe un căpitan de dragoni în vârstă de 30 de ani, cu capul fin și blond.

— Nu me mai recunoști ? spuse dânsul.

— Mărturisesc.

— Sunt Gustav Hammer, vechiul teu prieten din Saint-Barbe.

„Me jucam în grădina din Fontenayaux-Roses când tu sosisi pentru prima oară. Te văd încă, palid, cu părul teu roșu buclat; ochii tei scânteetori produceau un nestins efect în mijlocul figurei tale

albe. Te-ai apropiat de mine și mi-ai spus: „Dă-mi bilele“. Ți le-am dat, și de atunci am devenit prieten.

Aceasta a durat trei ani.

Nu se regăsește nici odată un camarad de colegiu pe care l-ai iubit fără a te bucura, e o închi-soare așa de grozavă internatul! Când regăsești un camarad vechiu, e ca și cum ai regăsi un tezaur neprețuit.

Gustave Hammer se așeză lângă mine.

Prânziram cu multă poftă, împărțându-ne nevoile și bucuriile. El eră sigur că o să ajungă șef de escadron mai 'nainte de un an; la vârsta sa eră ceva rar. La miezul nopții, el me conduse la gară și-mi promise că o să me viziteze când va veni la Paris. Ne îmbrățișaram despărțindu-ne.

Acest Gustav Hammer me întinerise cu douzeci de ani!

Multe luni se scurseră și nu mai auzii vorbindu-se de dânsul.

Me 'nșel, în luna maiu, citii în „Jurnalul oficial“, că prietenul meu, după cum se așteptase, eră făcut șef de escadron de vânători călări. Îl trimitea într'o garnizoană destul de bună la Maubeuge, pe frontiera Belgiei.

Către sfârșitul lui august, me plimbam într'o seară la Champs-Elysées. Erau aproape ora nouă și jumătate. În jurul meu însuflețirea unei nopți de vară. Mulți trecători, oameni cari convorbiau pe bănci de fer, la marginea șoselei: la dreapta un cafée concert cu acele ghirlande de lampioane cari dau arborilor un reflect de alb ca de fer. Sermanii arbori, ce-au făcut ei pentru ca bunul Dumnezeu să-i condamne a vegeta astfel? Vedem ramurile lor închinându-se trist în timp ce refremul unui cântec străbate aerul. În fața mea se arată, șoseaua Champs-Elysées, cu sutele ei de felinare, găurind întunericul nopții ca niște cue luminoase. De odată, într'o trăsnitură de lumină, zării pe Gustave Hammer. Mersei spre dânsul, îi întinsei mâna.

— Bună seara, comandante, îi spusei. Drace frumoasă întâlnire.

— Ah, ești tu, îmi respuse dânsul cu o voce tristă. Sunt foarte fericit că te văd.

Această voce me izbi. Îmbătrânise mult de un an. Fața îi eră palidă, trăsăturile trase. Părul începuse să-i albească. Alunecai încetșor brațul meu pe sub al lui.

— Vrei să facem un tur împreună?

— Bucuros.

— Ai vre-o mâhnire, îi zisei deodată.

El tresări și după o tăcere:

— Da.

Esită; nu stăruii fiind că știeam că oare cari suferințe își au rușinea lor, când deodată el spuse brusc:

— Ascultă, vreau să-ți povestesc aceasta.

Iată. În iunie trecut, eră concentrarea de 28 de zile la Manebege.

Eram comandant la al 56-lea de vânători de aproape o lună. Într'o dimineață plecasem de la casarmă cu un ofițer superior. Eram decisi să mâncăm câte o cotletă la bufetul lui Maubeuge.

O mare parte din acest bufet eră rezervat pentru restaurant. Pe lângă noi erau așezați la alte mese soldați și lucrători.

Colegul meu îmi spune:

— Ai pe fiul vreunei celebrități în aceste 28 de zile?

— Stai frumos!

— Da. Am pe fiul lui Myrian, pictorul care de curând a intrat în Academie.

— Dar dta?

— Și eu asemenea, dar fiul unei celebrități de alt gen: George Feriset.

— Fiul frumoasei dne Feriset?

— El însuș.

Începui să riz, zicând: Cum! ea are un băiat în rezervă?

Eram odinioară foarte înamorat de această dnă din nenorocire ea eră iubita unuia dintre prietenii mei.

— Și eu am fost înamorat, imi replică camaradul meu.

Nu avusesem inse aceleași rațiuni ca dta, dar nu știu ce m'a împiedecat să i-o declar.

— Cu toate astea ea a avut douezeci de iubiți, îi raspunsei eu.

Dabiă imi isprăvisem vorba, când văzui un mic vânător stând în pragul ușei, eră mai alb decât hârtia.

Făcù un gest de nedecisiune, apoi înaintă spre mine, ajungând lângă masă me privi cu ochi rătăciți, plini de furie și ridică mâna asupra mea; înțelesei că voește să me palmuiască.

Fu o mare învălmășală.

— Luați pe acest om de aici.

Doi sau trei soldați se repeziră.

Micul vânător me priviă într'una, apoi cu o voce teribilă imi spuse:

— E mama!

Simții numai decât ușurința cuvintelor mele:

— Poți plecá, strigai din nou.

Dar înainte de a eși, me sculai după scaun scosei chipiul și salutai pe tinerul soldat:

— Sunt la ordinele dtale.

O fluierătură de tren despică aerul; trenul pentru Lille eră gata de plecare, me precipitai pe peron, și de acolo me urcai repede într'un vagon.

După o jumătate de ceas eram la generalul comandant al corpului de armată, și îi povestii tot.

— Și ce vrei să faci acum, me întrebă el?

— Dar cred, generalul meu, că nu o să am alegerea? Am înzultat într'un mod josnic pe acest om. M'am pus la ordinele lui, și me voi bate cu el.

— Ești nebun! un comandant să se bată cu un simplu soldat.

— Imi permit inse să ve spun, generale, că nu sunt reguli militare pentru unele inzulte. Acordă-mi autorizația.

— Dar eu nu am dreptul ăsta.

— Ai bunătate de a telegrafia ministruului.

— Dar ministruul va refuzá.

— Atunci, voi înștiință pe dl George Feriset; frontiera e la doi pași; duelul va avea loc în Belgia.

— Adică vei dezertá.

— Fie, generalul meu, voi dezertá, me va pedepsi numai decât, dar nu voi lipsi de a da reparațiunea pe care o datorose acestui tiner, inzultându-i mama.

— Fă ce vrei, eu nu știu nimic.

Martorii lui George Geriset sosiră seara și el și eu, luarăm de martori patru civili. Arma aleasă fu spada.

Întâlnirea eră pentru a doua zi de dimineață la orele 9 la F... un sat de la frontieră.

Nu dormii toată noaptea, imi aranșasem toate afacerile. Eram hotărit să me las să fiu atins de acest copil.

A doua zi la ora hotărită sosirăm la F... O dimineață ploioasă și friguroasă. Eram în noroiu până la glezne.

Unul din martorii mei atrase atenția lui George Feriset că ar fi fost mai bine să poarte haine civile, dar el raspunse:

— Că fiind inzultat în hainele în care se găsiă trebuie să primească reparațiunea în aceleași haine, o reparațiune de soldat și în acelaș timp și de om.

Făcù un semn martorului meu și el nu mai insistă.

Duelul ăsta a fost un spectacol curios, pe de o parte un ofițer superior în mică ținută, pe de altă parte un simplu vânător. George Teriset imi făcù salutul militar, apoi cu o voce mișcată imi zise:

— Comandatul meu, am vrut să te palmuiesc, eram în uniformă amândoi; am atins deci grav disciplina. Și disciplina e trebuincioasă și astăzi trebuie mai mult decât ori când. Soldatul ve face scuze: Acum în gardă, comandante.

Sabiile se incrușară. Unul dintre martori zise: „Aideți, domnilor!”

Nu spusei nici un cuvânt și imi privii adversarul. Văzui în ochii sei aceeaș strălucire ca și în ajun, urmată de aceeaș nehotărire.

De-odată se dădù doi pași înapoi, se oprì și surise amar.

De aș trăi o sută de ani și totuș n'aș uitá surisul ăsta. De-odată cu un avânt furios se aruncă în sabia mea și fu străpuns, scoase un strigăt și căzù pe spate. Un isvor de sânge îi tăsnì, în colțul buzelor; avù cel din urmă fior, cea din urmă suflare, apoi nimic. Eră mort.

Ascultasem cu inima strinsă de durere. Când Gustave Hamer sfârși, resuflă din adânc și apoi reluă surd: Știu bine că voiam să me las a fi atins; știu bine că el însuș s'a omorit; știu bine că mi-e zdrobită cariera, de oare ce trebuie să părăsesc armata. Nu importă, scumpul meu, am remușcări de ucigaș. Imi pare că am comis o crimă. Gândește-te la această mamă care trebuie să fie prinsă de disperare gândindu-se la copilul seu.

Eră târziu, cafenelele-concerte se goliau. Pre-umblătorii deveniau din ce în ce mai numeroși; câțiva fredonau câte un cântec. Straniu contrast! cuvintele unei romanțe la modă alternau cu povestirea unei drame întunecate. Gustave Hammer își plecà din nou capul, zdrobit de amintirea sa.

Champs-Elysée-ul se populá. Pretutindenii viața intensă a unei seri de vară în acest Paris plin de bucurii și de glume. Pe șosea, nenumerate trăsuri suiă către pădure sau scoborau către arcu de triumf. Lângă noi, pe băncile de fier, stau o mulțime de oameni. Cum îi priviam, zării o femeie de 43—44 ani, frumoasă încă, în mijlocul unui cerc strălucit. Mereu surizitoare, ea respirá parfumul unui enorm buchet de vioarele, ascultând pe un tiner care-i vorbiă cu o voce înecată.

— Oh! e nostim! esclamai.

— Ce ai?

Întinsei mâna și-i zisei, arătând pe acea femeie: „Mama”!

Și cum dânsul făcù un gest de groază, adăogai elătinind capul:

— Nu luá totul în seamă. Vezi tu asta? Așă-i viața!

Politeța în familie.

Viata de familie nu esclude de loc politeța în raporturi.

O femeie care vrea ca bărbatul său să fie politicos cu dânsa, trebuie să se poarte și ea tot în același fel cu el.

Menajele japoneze sunt recunoscute în privința aceasta. Poate că soții japonezi, sunt prea ceremonioși între ei; dar e mai preferabil un esces de politețe decât unul de mojie.

O femeie tineră, chiar de a doua zi de căsătorie, trebuie să pue în practică politeța care se cere în familie. Peste o zi, să nu fie prea târziu.

Amabilitatea, manierele frumoase și blândețea, care ne ajută a trăi mai bine în lume, sunt încă și mai necesare în familie.

Un menaj politicos, pentru a zice astfel, nu va cunoaște nici odată scenele violente și certurile. Bărbatul și femeia, chiar dacă n'au aceleași păreri asupra vre-unui lucru, vor discuta liniștiți: femeia cu o figură calmă dacă nu surizândă, iar bărbatul cu o curtoazie perfectă.

O să ziceți poate că acesta e un ideal de menaj; nu e de loc ideal, depinde numai de noi, să-l facem să devie realitate.

Omul politicos este scutit de multe nemulțumiri; fiind politicos cu toată lumea, nu va suferi nepolitețele nimănui.

Nu e înse destul ca cineva să fie politicos numai în lume, ci și în sinul familiei.

Dacă în familie se obișnuiește cu un limbaj grosolan sau cu un ton aspru, ori cât s'ar ținea în lume, tot se întâmplă de greșește, crezând că se găsește acasă.

Am văzut un menaj, care trecea drept foarte politicos, și într-o conversație de nimic, fiind că soția eră de o părere contrarie, pe care de altfel nici n'o susținea, soțul i-a zis cu un ton aspru: „Vorbești prostii!“ Soția s'a roșit, el a urmat înainte conversația, iar eu m'am prefăcut că n'am auzit nimic.

Aveam oare-care considerație pentru acel om, de oare-ce este destul de inteligent, manierat și foarte amabil; tonul acela de atunci înse, m'a făcut să-i ghicesc viața intimă, și să văd că toată solicițudinea și amabilitatea, ce o are în lume pentru soția sa, e numai o comedie.

De aceea repet încă odată, că e bine să se păstreze aceeași corecție în toate circumstanțele vieții, din care să se facă o obișnuință și să devie cu totul naturală.

Într'un cuvânt, sunt atitudini cari nu sunt permise nici în casă, obiceiuri de viață pe care trebuie să le ai în familie ca și aiurea și un limbaj demn și corect. Numai astfel poate avea cineva pretenția că practică adevărata eleganță, care nu suferă intermitente.

Nu admirăm decât ceea ce e frumos și măreț; restul îl judecăm.

*

Dreptul fără datorie este anarhia; datoria fără drept este robia; dreptul și datoria legate împreună formează libertatea.

Mama eurașoasă.

Baladă populară.

Florică strugurasă,
Col' la Veza lângă Blaj,
Voinic tiner se cântă,
Se cântă,
Se vâetă,
Că 'n bătae cum merea,
Cu turcu cum se 'ntâlnia,
Nici binețe nu-și dădea,
Făr' din corzi se hârțuia,
Din corzi
De câte tri coți,
Pân' cel turc mi-l nimeria,
Măna dreaptă i-o tăia.
Voinicu sta,
Se cântă;
Se cântă,
Se vâetă,
Și la toți se vâeră,
Că turcu l-o biruit,
Că turcu l-o ciungărit.
Maică-sa
Cum mi-l vedea,
De 'ntristat nu se 'ntristă,
Fără reu se mânia,
Și din graiu așa grăia:
„Fule,
Copilule,
Tată-teu la Teligrad
Câte opt o împușcat,
Și tu unu-ai întâlnit,
Și ș-acel te-o biruit,
Și de ris te-o ciungărit,
Te-o făcut de ris în sat,
Și mie să-mi faci bănat,
Și rușine la bărbat.
De ești voinic voinicel,
Ia-te iute după el,
Și pe unde li-i 'ntâlni,
Doue vorbe nu vorbi,
Făr' prin cap mi-l țalueste,
Și prin piept mi-l nimereste,
Și-l lovește
Vitejește,
Să arăți că ești voinic,
Și n'o babă de nimic“.
Cel voinic, cel voinicel,
Cum pe mă-sa auziea,
De durere își uită,
Și la fugă apucă,
Și pe turc cum ajungea,
Pe la frunte mi-l țintia,
Pe la cap mi-l nimeria.
Iar cel voinic, voinicel,
Înapoi nu se 'nturnă,
Făr' mai departe merea,
Până 'n luptă imi pică,
Împușcat
Și sfășiat,
De gloanțele tunului,
De coarda păgânului,
Fără mâni, fără picioare,
Cu carnea pe heli răzoare.
Maică-sa cum auziea,
De cântat nu se cântă,
Făr' la lume povestie,
C'o avut copil voinic,
Ce de mare cum creștea,
La bătaie se ducea,
Cu tată-so-alătura
Și alătura muriă!

Cul. de:

Theodor A. Bogdan,
învățător în Bistrița.

SALON.

Sinaia 8 septembrie 1904.

O scrisoare.

Iubiților mei diletanți din Brad

Lipsisem cinci zile de acasă. La reîntoarcere ai mei me întâmpină cu strigătul de bucurie: Se joacă „Aur“ la Brad!

— Când?

— Mâne seara. Uite ici jurnalele, citește!...

O, de-aș fi știut cu câteva clipe mai înainte! Trenul care me adusese acasă, plecase într'acolo. Într'acolo...

Ați văzut voi primăvara rândunica reîntoarsă după un drum lung, obosită bătând din aripi și căutând o streșină adăpostită, priincioasă, unde ferită de vânt și ploaie să-și poată clădi locașul de odihnă și bucurii?...

Eu vedeam Bradul și întreg Zarandul meu iubit, așa cum ai vedea un frate scump, pe care îl crezuseși mort, undeva departe, pierdut pentru totdeauna.

Și voi trăiți acolo?...

Și voi mai rideți, ve bucurați și mai sperați într'o viață bună, bogată și luminoasă?... Voi v'ați adus aminte de mine, fiică depărtată a țerii mele, și ca semn de iubire, ați hotărât pentru serbarea unei zile mari să dați viață și suflet unei lucrări rupte din viața și sufletul meu.

Ve mulțămesc. Dacă ați ști cât bine mi-ați făcut!

Mai este dar o legătură între noi? Voi, cari ați ramas acolo să păziți moșia, mândri și resemnați, și noi cari am luat drumul pribegiei, în căutarea ramurei de măslin? Ați simțit-o, ați prins-o, și iată-ne acum iarăș împreună. Nu mai e pământul acela lung și amar între noi, nu mai sunt Carpații nepătrunși, una suntem. Plutim sub acelaș cer, în aceeaș rază de soare, veseli și încălziti, într'o lumină blândă și bună, puternici și senini, uimiți de această supra-omenească minune, ce ne înalță și ne dă o nouă viață.

Ați simțit-o și voi. O știu. Am citit dările de seamă despre acea serbare și am tresărit la cuvântul „diletanții au jucat surprinzător de frumos“ și apoi „nici odată n'am văzut diletanți așa jucând.“ O lacrimă de bucurie, de dor și recunoștință, un sigil sfânt, punte și pedestal, s'a ivit în ochii mei și s'a prefăcut într'un simbol, unde o să ne mai întâlnim și o să ne stringem în brațe și o să mai plângem împreună cu hohot, cu lacrimi ferbinți, arzătoare, isvorite din adâncul inimilor noastre.

Cine a zis că numai risul e merit să înseni-neze sufletul?...

Acela n'a simțit nici odată ușurarea nobilă și binefăcătoare a lacrimelor adevărate.

Nici odată n'a văzut câmpul inverzit în bătaia soarelui, după o furtună puternică și bună.

Și nu știe că rănilor mari se taie din rădăcina reului și după dureri acute urmează vindecarea sigură și bună.

A venit de undeva pe căi înguste și întunecoase și nu s'a pătruns de lumina aceea minunată care ne-a strins și ne-a unit aci și la care noi cu estaz ne închinăm și cu buzele însetate de deliciul ei o chemăm: arta!

Opriți-l, ve rog, să nu între în biserica noastră, căci nu cunoaște rugăciunile și nu știe să stee smerit și să asculte... Ingenunchiați-l la ușa și glasul lui profan n'abușiți-l, căci zidurile noastre nu sunt de piatră... E o dantelă subțire și măiastră, țesută din fire de raze de iluzii scumpe, presărată cu pulbere de aur ca aripile fluturașului dornic de a sbură în primăvara zilelor de maiu. Firele se rup când se ating, pulberea rămâne pe mâni și se des- tramă țesătura minunată, ca un vis...

Noi căutăm relevare sufletească. Și nu ne putem mărgini în cercuri înguste după anumite gusturi. Câmpul nostru e infinit și comorile lui nu se pot înșiră, căci sunt nenumerate și nepătrunse ca stelele cerului. Legile noastre sunt generoase și largi, blânde și iertătoare ca și propoveduirea Acelui care ne-a arătat întâi-oară universul în lumina lui frumoasă și adevărată.

Dar posomorit nu-i nici odată cerul nostru.

Arta ride sau plânge, dar mohorită nu-i.

Spuneți-mi curat și drept, scumpii mei diletanți și voi neuitați compatrioți de la Brad: ați ris sau ați plâns la durerile dramei mele? Căci dacă v'au posomorit numai, fără indoială, în mii de bucăți rup filele din „Aur“. Nu-i bună atunci opera mea și nici o clipă să nu mai dăinuiească!

Iar dacă ați plâns, spuneți-mi unde? La care pagină? Ca să sărut acele scrise, cari au fost în stare să-mi întindă acea punte unde o clipă în lumină am stat îmbrățișați, ochi în ochi, suflet în suflet. Trimeteți-mi o vorbă cât de scurtă, o fotografie, o floare uscată, un semn cât de mic.

A voastră întotdeauna

Constanța Hodoș.

ASOCIAȚIUNEA LA TIMIȘOARA.

Discursul de deschidere

pronunțat de dl dr. Liviu Lemenyi, delegat al comitetului central.

Onorată adunare generală!

Diferite cauze de natură diferită au împedecat pe bărbații aceia, cari erau cu mult mai chemați decât mine, de a conduce această adunare generală.

Numai în momentul din urmă m'a distins comitetul central cu onorifica sarcină, la care nu m'am așteptat, — cred deci, că onorata adunare generală va fi cu indulgență față de mine și va aprecia mai mult bunele mele intențiuni, decât modestele mele puteri.

Natura incidentală a misiunii mele aduce cu sine, că nici nu me simt chemat a desvoltă înaintea Domniilor-Voaste vre-un sistematic program sau vre-o reprivire mai amănunțită, cu atât mai vârtos,

căci raportul general al comitetului central servește de bună orientare.

Chemarea măreață a Asociațiunii noastre o cunoaște fiecare Român.

Scopul, pe care-l urmărește Asociațiunea noastră, este atât de nobil, atât de just, încât și străinul dator este să-l aproabe.

Scopul Asociațiunii este cultivarea poporului român, conservarea și dezvoltarea dulcii noastre limbi strămoșești, și — urmărind acest scop — de o parte indeplinim numai o datorie sacră firească, de altă parte usăm de un drept nedescriptibil înăscut fiecărui individ și fiecărui popor, de un drept divin, de Dumnezeu binecuvântat.

Datoria noastră și dreptul nostru de a cultivă și dezvoltă limba noastră sunt cu atât mai evidente, cu cât putem constată faptul, că a noastră Asociațiune nici odată nici nu s'a gândit chiar la aceea, ca să iasă cu tendențele sale din cadrul poporului român, nici când nu a căutat a cuceri de la alții, ci numai a conservă și a dezvoltă ce e al seu.

Astfel mare păcat comite acela, păcat în contra legilor eterne, care privește cu ochi rei tendințele noastre culturale, cu cari nimic alta nu ținim, decât ea și poporul nostru în limba sa și prin limba sa, în nobilă frățească emulațiune cu celelalte popoare, spre binele patriei comune, să ocupe pe teren cultural locul acela demn, la care de Providință e chemat conform însușirilor sale, pe cari nici vitregitatea secolilor nu le-a putut înăbuși.

Asociațiunea noastră, mai cu seamă de când activitatea ei se estinde asupra tuturor locurilor din această țară locuite de români, este singura instituțiune, care intrunește toată suflarea românească din acest regat, în ea se manifestează unitatea noastră, scopul ei este acela, la a cărui ajungere cu egală însuflețire putem conlucra; putem zice deci — variind o vorbă vestită — că în tabăra Asociațiunii se află poporul român din această țară.

Această tabără trebuie să o apărăm de ori ce dușman, să o apărăm cu arma culturii, arma cea mai puternică, și să știm, că perdută va fi limba noastră, perdut poporul nostru, când această tabără nu o vom ști apăra, — dar o vom apăra cu glorie și cu isbândă, căci purtăm luptă dreaptă și luptăm pentru existență, căci poporul, care nu e capabil de cultură, acela nici nu e demn de viață.

Când s'au modificat vechile statute ale Reuniunii noastre, și în specie s'a lărgit teritoriul ei de activitate, s'au aflat oameni, cari din diferite puncte de vedere, cu totul opuse, se temeau sau se bucurau de acele schimbări prevăzând, fiecare parte din al seu punct de vedere, efecte dănuoase pentru interesele culturale românești.

Iată inse, esperința dovedește, că nebazate au fost de-o parte temerile, și de altă parte nerealisate au ramas speranțele, iar Asociațiunea noastră, tocmai de când în brațele sale cuprinde pe toți Români din patrie, a luat cel mai frumos avânt.

Cu vie plăcere am venit deci deastădată în acest frumos emporiu al vechiului Banat, în istorica cetate Timisoara, și cu bucurie vedem adunată în această sală floarea României din aceste părți.

Dacă e adevărat aceea, că renașterea culturală a Românismului din Ardeal a isvorit din acea fântână multe veacuri acoperită și suprimată de ordele barbare ale secolilor trecuți, trebuie să constatăm și

aceea, că prin părțile Banatului s'a născut prima mișcare pentru cultivarea poporului român și a limbii sale, prin părțile aceste s'a înflințat primul institut pedagogic, din care au purces apostolii învățători, cărora este a se mulțami faptul, că puțini țerani affi în acest ținut, — fie dintre cei mai bătrâni — cari nu știu carte. Meritul acesta al Românilor din Banat este cu atât mai mare, căci în timpurile acelea biserica ortodoxă eră supusă unei ierarchii străine.

Cu plăcere pot constată și faptul acela, că tot din părțile Banatului mai intiu s'au ivit bărbați, cari din căldura inimei lor s'au ocupat cu aparat științific, cu limba română, cu originea ei, cu dezvoltarea ei.

E deci lucru firesc, că bucuros am venit din depărtări urmând frățeasca invitare adresată nou și nu ne indoim, că intrunirea noastră de aici va formă o treaptă nouă cătră înălțimea idealului nostru cultural, la care nisuim. Declar adunarea generală a Asociațiunii deschisă.

*

Salutul teatrului

rostit de dl. dr. George Dobrin, reprezentant al Societății pentru fond de teatru român.

Onorată adunare generală!

Moșii și părinții noștri, desbrăcați de egoismul ce caracterizează zilele noastre și învăpăiați de ideal național, la anii 1860 au alcătuit Asociațiunea, care până la 1896 s'a rsstrins numai la Transilvania, iar de atunci și-a intins aripile asupra tuturor ținuturilor locuite de Români de sub coroana sf. Ștefan, și care acum își ține a patra adunare generală în părțile bănățene.

Asociațiunea e necondiționat fătul idealismului, de oare ce vedem, că azi veleități de natură materialistă de abia îi fac posibil înaintarea, dezvoltarea și realizarea marilor și frumoaselor planuri ce și le-a pus.

Cei de la 1860 au știut să se avânte pentru neam mai mult decât noi!

Apărut acest soare pe firmamentul culturii noastre naționale, nu a putut rămânea singur, căci ai noștri cunoșteau marele adevăr, că cultura adevărată nu se constituie numai din știință. Deabia trecută știința prin retorta artei, produce cultură.

Ca inspirați au înaintat dar pe calea naturală. După zece ani de muncă, în decursul cărora soarele nostru, „Astra“, a respândit lumina, cunoștințele în popor — s'a fondat la anii 1870 „Societatea pentru crearea unui fond de teatru român“, care vine acum prin mine a ve aduce omagiile sale de admirație. Prin crearea acestei Societăți s'a alcătuit partea întregitoare a culturii naționale, s'a instituit retorta artei pentru bogăția cunoștințelor, a căror adunare și respândire constituie menițiunea „Astri“.

Ca soare și lună își au dar aceste dou mari societăți meniția lor în viața noastră culturală; ele sunt chemate, ca mână în mână muncind să ne consolideze cultura românească. Aici desbinarea nu are loc și invidia, — poreclită mai deunăzi, nimerit, „marea boală națională“ — nu-i iertat să bântue în aceste înalte foculare întregitoare ale neamului nostru.

Grijind astfel de promovarea culturii și convinși înaintășii noștri, că în viața unui popor, la

care conștiința individualității sale totdeauna a fost vie și va fi și în viitor pe lângă toate pedecile ce i se pun, pe lângă cultură, bună starea joacă un rol dirimător — au dat impuls înființării bancelor noastre și asocierilor economice, chemate să asigure consolidarea și forța culturai naționale. Și acest pas a fost natural.

E sigur, că bancele noastre încă își au activitatea lor binecuvântată, dacă stau în serviciul ideii fundamentale, din care au resărit, și nu se pierd pe povârnișe, cari duc la distrugere națională. Acestea ar trebui să fie totdeauna fundamentul și stâlpii, cari sprijinesc și supoartă grandiosul edificiu al culturai naționale.

Ca prin minune înjghebat astfel sistemul vieții noastre culturale și economice, în jurul bisericii și a școlai, acum e datoria noastră să grijim, ca să producă roade prielnice firei și aspirațiilor neamului nostru. Ni se impune dar jertfa, care avem să o aducem prin concentrarea activității noastre pe aceste terene.

Numai munca concentrică și constantă, consecventă și solidară în ale culturai și economiei, va putea ajuta neamul nostru la capabilitatea de concurență și rezistență.

Salut deci în numele „Societății pentru crearea unui fond de teatru român” Asociațiunea noastră, care are să stee în fruntea acestei munci și-i urez isbândă! (Aplauze.)

*

Noul comitet central

s'a compus astfel: Președinte Iosif Șterca-Șulțiu, vicepreședinte dr. At. Marienescu; membri: Parteniu Cosma, dr. Ambrozie Chețian, dr. Cornel Diaconovich, Nicolau Ivan, dr. Liviu Lemenyi, Iuliu Muntean, Ioan F. Negruțiu, Ioan Papiu, dr. Ilarion Pușcariu, dr. Eusebiu Roșca, dr. Octavian Russu, Nicolau Togan. Membri suplenți: dr. Ilie Beu, dr. Miron Cristea, dr. Vasile Bologa, Arsenie Bunea, Gavriil Precup, Romul Simu.

Îndreptare.

În fine îndreptăm o greșală vârită în raportul nostru din nr. trecut, unde prin descifrarea necorectă a depeșei noastre informative am zis că locul viitoareii adunări generale nu s'a fixat, căci n'a sosit nici o invitațiune. Asociațiunea a fost invitată pe anul viitor în 3 locuri: la Brașov, la Sibiiu și la Alba-Iulia. S'a lăsat înse comitetului dreptul d'a alege din aceste trei, locul cel mai potrivit. Acesta de sigur are să fie Alba-Iulia, ca centru al Transilvaniei și mai accesibil pentru tot publicul.

LITERATURĂ.

Un nou volum de poezii de Carmen Sylva. Maj. Sa regina Elisabeta a României a terminat un nou volum de poezii, pe care l-a dedicat reginei-mame Marguerita a Italiei. Noul volum va apare în tipar în cursul iernei.

Anecdote istorice române. Dl Mihail Gașpar, diacon în Lugoj, voind să adune toate anecdotele istorice referitoare la poporul românesc, pentru a le scoate apoi într'un volum, face apel la toți cei ce știu astfel de anecdote, să i le comunice.

Din „Biblioteca populară a Asociațiunii” au apărut: Nr. 1. Povestiri (I.) din viața țeranilor ro-

mâni, de Ioan Pop-Reteganul fil. 20. Nr. 2. Povestiri (II.) din viața țeranilor români fil. 20. Nr. 3. Despre cărțile funduare și intabulări, de dr. Valer Moldovan fil. 20. Nr. 4. Sfaturi bune. Trei disertațiuni, de Emanuil Ungurian, dr. Elie Cristea și Nicolau Ivan fil. 20. Nr. 5. Casa părintească, crescătoria indivizilor și popoarelor, de Ioan Popea, fost profesor la gimnaziul român din Brașov fil. 20. Nr. 6. Despre testament. Explicarea articolului de lege XVI, din anul 1876, de dr. Valer Moldovan fil. 20. Nr. 7. Poșta, telegraful, telefonul. Noțiuni generale despre instituțiile poștale, de Gavr. Todică fil. 20. Nr. 8. Icoane din istoria Grecilor vechi. Partea I. de V. Lazăr fil. 20. Nr. 9. Icoane din istoria Grecilor vechi. Partea II. de V. Lazăr fil. 20. Nr. 10. Grădina de legumi, de Ioan F. Negruțiu fil. 20. Nr. 11. Cultura cucuruzului, de Ioan F. Negruțiu fil. 20. Nr. 12. Ionel. Principii morale și creștinești de educațiune. Cartea I. Familia, de V. Gr. Borgovan fil. 20. Nr. 13. Ionel. Principii morale și creștinești de educațiune. Cartea II. Ionel de un an, de V. Gr. Borgovan fil. 20. Nr. 14. Ionel. Principii morale și creștinești de educațiune. Cartea III. Ionel până la șase ani, de V. Gr. Borgovan fil. 20. Nr. 15. Ionel. Principii morale și creștinești de educațiune. Cartea IV. Ionel la școală, de V. Gr. Borgovan fil. 20. Nr. 16. Ionel. Principii morale și creștinești de educațiune. Cartea V. Ionel la școala vieții, de V. Gr. Borgovan fil. 20.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Un nou docent român la universitatea din Viena. Ministrul austriac de instrucțiune a aprobat deciziunea colegiului profesoral, prin care dl dr. *Sextiliu Pușcariu* a fost ales docent privat pentru filologia romanică la universitatea din Viena.

Fundațiunea lui Gozsdu. Reprezentanta fundațiunii lui E. Gozsdu întrunită duminică în 28 august în Sibiiu și-a terminat afacerile în 31 aug. Înainte de toate, serie „Telegraful Român”, a constatat că din stipendistii vechi în anul școlar expirat au obținut diploma de doctor: *a*, în drepturi 10, *b*, în medicină 2, *c*, în științele politice 1, — în total 13. Au absolvat studiile: *d*, studenți la filosofie 2, *e*, la politehnică 2, *f*, la montanistică și silvicultură 3, *g*, la cursul administrativ pentru notari 1, *h*, la școlile medii 4, *i*, la școala de cadeți 8; au terminat deci studiile 33. După acestea: 1. S'au votat ajutoare pentru 37 rigurosanți vechi și noi în sumă de 21.532 cor. 2. Stipendii pentru studenți la drepturi, vechi 37 în sumă de 19.350 cor., noi 12 în sumă de 6.400 cor., pentru studenți la medicină, vechi 11 6700 cor., noi 3 1500 cor., la filozofie, vechi 9 6400 cor., noi 2 1000 cor., la politehnică, vechi 4 2900 cor., noi 1 500 cor., la academia comercială, vechi 1 800 cor., noi 2 800 cor., la silvicultură 1 nou 500 cor., la agronomie 2 vechi 800 cor., la farmacie, vechi 1 400 cor., nou 1 400 cor., la școala superioară pentru veterinari, nou 1 500 cor., la școala de cadeți, vechi 5 2000 cor., noi 9 3600 cor., la școlile medii, vechi 6 1880 cor., noi 7 2400 cor. La olaltă 152 stipendisti.

La gimnaziul din Blaj s'au inseris cu totul 481 de elevi. Cu 87 mai puțini decât anul trecut. În deosebi a scăzut numărul celor din cl. VIII, în care anul trecut au fost inseriși 61, iar acuma numai 37.

C E E N O U ?

Hymen. Dl dr. *Gheorghe Wilt* inspector școlar regese în Nyiregyháza și dsoara *Victoria Frâncu*; dl *Iosif Botean* profesor la școalele reale din Dea și dsoara *Florica Frâncu* ș-au serbat cununia în Deva la 24 sept. st. n. — Dl *Leonida Domide*, rigorosant în medicină la universitatea din Budapesta, s'a logodit cu dsoara *Amalia Istade* din Seliște. — Dl *Valeriu Ignea*, funcționar la oficiul de dare din Hatvan și dsoara *Sidonía Hoban* din Lugoj s'a logodit.

Reuniunea femeilor române din Abrud. Convocare. Conform §-lui 18 din statute, adunarea generală a Reuniunii femeilor române din Abrud, Abrudsat și jur, se convoacă pe ziua de 9 octombrie st. n. a. c. la orele 3 d. a. în localul școlii de fete din Abrud. Program: 1. Deschiderea ședinții. 2. Raportul comitetului. 3. Revișiunea rațiociniului. 4. Staverirea bugetului pe anul 1904/5. 5. Esmitearea unei comisii pentru încassarea taxelor de la membrii vechi, și înscrierea de membrii noi. 6. Alegerea comitetului (§ 24.) 7. Alegerea unei comisii de 3 pentru verificarea procesului verbal. 8. Propuneri. Abrud la 24 septembrie 1904. *Ana Filip* presidentă.

Săpături la Adam-Klissi. Săpăturile întrerupte acum doi ani la Adamklissi au fost reluate în vara aceasta de către dl Gr. Tocilescu, directorul Muzeului, cu mult succes. Se lucrează de șase săptămâni în interiorul municipiului Tropaeum-Traiani. Pe lângă descoperirea completă a frumoasei basilice cu 24 coloane descoperită în 1897, s'a aflat o a treia basilică subterană din aceeaș epocă traianică, ca și cea dintâi. O interesantă piatră cu inscripțiune vorbește despre un demnitar al orașului, care a fost omorât de către Castoboci, un trib dacic ce locuia în Moldova, și care în anul 178 a pustiit Peninsula balcanică. Este al doilea locuitor tropean, care se constată a fi fost omorât la Adamklissi de către Castoboci. Printre materialele întrebuințate în construcțiuni, dl Tocilescu a avut norocul să găsească încă trei fragmente din inscripțiunea însemnatului mausoleu desgropat de dsa acolo acum 8 ani. Săpăturile continuă și promit rezultate fericite.

Un accident regretabil s'a petrecut zilele aceste la București. Tinerul *Virgil Dulfu*, fiul dlui *Petru Dulfu*, ducându-se cu trăsura la vânătoare, împreună cu mai mulți prieteni, pe drum o pușcă s'a descărcat și a lovit pe tinerul *Dulfu*, alicele trecând prin stomac și ficat, încât a murit. Eră în vârstă de 16 ani și elev al liceului *Lazăr*. Trimitem nemângăiaților părinți condolențele noastre intime.

Bucuria curții italiene. O dorință ferbinte a curții italiene și a poporului italian s'a împlinit în 17 august. Regina *Elena* a născut în orașul *Raconigi* un băiat; astfel Italia are moștenitor de tron. Noul născut va purta numele de *Umberto* principe de Neapole.

Avansări militare. Majestatea Sa a numit în ziua de 18 august sublocotenenți între alții, 91 la numer, și pe următorii: *Iosif* cav. de *Iacobici* reg. de inf. nr. 2, *Leo Cimpoa* de *Szerova* la nr. 65, ambii abs. ai academiei militare *Teresiane* din *W. Neustadt*, iar de la academia militară tehnică pe: *Ilie Cena* la reg. art. de corp nr. 5, *Coriolan Bărdosy* la reg. de artil. div. nr. 34, *Traian Smeu*, la bat. de pioniri nr. 12. Mai departe au fost numiți ca deței locțiitori de ofițeri dintre 720 absolvenți ai

școalelor de ca deței c. și r. și următorii: *Florian Medrea* la reg. bosniac-herțegov. nr. 1, *Aurel Bogdan* la reg. nr. 50, *Mih. Coliban* la reg. nr. 61, *Ioan Lazaroiu* la reg. nr. 5. *Ioan Paișiu* la reg. nr. 5, *Ioan Goșa* la reg. nr. 33, *Victor Macaveiu* la reg. nr. 63, *Ovidiu Cernea* la reg. nr. 37, *Ioan Poppu* la reg. nr. 33, *Todor Colbazi* la reg. nr. 50, *Nicolae Munteanu* la reg. nr. 64, *Iacob Frumosu* la nr. 43, *N. Lung* la reg. nr. 32, *Bujor Voinea* la reg. nr. 61, *Nic. Sângeorean* la reg. nr. 61, *Iuliu Popovici* la reg. nr. 71, *Arsenie Florea* la reg. nr. 63, *Romulus Brotea* la reg. nr. 33, *Ioan Munteanu* la reg. nr. 5, *Ioan Gavra* la reg. nr. 5, *Victor Monda* la reg. nr. 5.

Călin darul săptămânei.

Dum. d. Înălt. s. Crucii, v. 1; Ev. inv. VII, Ev. lit. Marcu c. 8.

Ziua sept.	Călin darul vechi	Călin nou
Duminecă 19	M. Torofim	2 Eleuteriu
Luni 20	M. Eustapiu	3 Candid
Martți 21	Ap. Cuadrat	4 Francisc
Mercuri 22	M. Foca	5 Palcid
Joi 23	*Concep s. Ioan	6 Brno
Vineri 24	M. Tecla	7 August
Sămbătă. 25	C. Eufrosina	8 Brigita, Sim.

Proprietar, redactor respunzător și editor
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDÁS NR. 14/296 b.)

O cumpănă de casă gratuit.

Din cauza imbulzelei mari de mărfuri în magazinul meu, furnizez cu prețuri fabuloase de ieftine
mărfurile mele de argint mexican și anume:

- 6 cuțite de masă
- 6 furchițe
- 6 lingure
- 12 lingure de cafea
- 6 cuțite de desert
- 6 furchițe „ „
- 1 lingură de scos supă
- 1 „ „ „ iapte
- 2 elegante feșnice de salo

46 bucăți la olaltă numai cu 6 florini 50 cruceri.

Afară de aceste fiecare cumpărător primește ca dar gratuit și cu garanță o cumpănă de casă de o putere de 12¹/₂ ch.

Argintul de mexico este un metal alb și din lăuntru, pentru a cărei calitate primesc garanță pe 25 ani. Expedarea se face sau trimițându-se banii înainte sau cu rambursă postală din magazinul european.

Auffenberg József

Budapest VI, Huszár-utza 6/F sz.

Pentru 5 coroane

trimit 4¹/₂ chile (cam 50 de bucăți) de

SĂPUN DE TOALETĂ

din flori de trandafir, lilie, iorgovan, viorele, rezeda, iazmin și lacrimioare. După primirea banilor sau cu rambursă postală, expediază

AUFFENBERG JÓZSEF

Budapest VI, Huszár-uteza 6/F sz.

K. K. PRIV. RIUNIONE ADRIATICA DI SICURTÀ IN TRIEST. --- Vermögens-Ausweis am 31. Dezember 1903.
 Bilanz-Konto (A.) Sektion der Lebens-Versicherungen. Bilanz-Konto (B.) Sektion der Elementar-Versicherungen.

Aktiva.		Passiva.	
Ronen	Marken	Ronen	Marken
Realitäten	1,575,408	Spezial-Reserve	8,000,000
Wertpapiere zum Kurswert am 31. Dezemb. 1903	59,274,376	Reserve für Rückstellungen	3,032,898 12
Bausparnisse	272,255 68	Reserve für Rückstellungen	1,200,000
Bankguthaben	3,263,377 85	Reserve für Rückstellungen	785,541 89
Kassenbestand	6,712,077 24	Reserve für Rückstellungen	7,018,332 18
Geldbestand	48,485 47	Reserve für Rückstellungen	162,245 54
Geldbestand	35,448 26	Reserve für Rückstellungen	88,898 46
Geldbestand	1,328,974 28	Reserve für Rückstellungen	1,040,000
Geldbestand	82,062 02	Reserve für Rückstellungen	197,779 60
Geldbestand	—	Reserve für Rückstellungen	12,631 83
Geldbestand	—	Reserve für Rückstellungen	1,275,451 95
Geldbestand	—	Reserve für Rückstellungen	50,000
Geldbestand	—	Reserve für Rückstellungen	2,819,734 51
Geldbestand	—	Reserve für Rückstellungen	6,234
Geldbestand	—	Reserve für Rückstellungen	7,906 02
Geldbestand	78,385,081 72	Reserve für Rückstellungen	1,404,436
Geldbestand	—	Reserve für Rückstellungen	27,110,581 87

Seit Bestand der Gesellschaft, d. i. vom 1. Juni. 1858 bis 31. Dezember 1903 wurden für Schaden ausbezahlt 518,757,272-79 K.
 Direction der Gesellschaft. Direktoren: Dr. August Freiherr Albert von Giansittzen — Adolf v. Frigyesy, Generaldirector — Joseph Parisi — Paul Felber v. Ralli — Heinrich Salem. Revisoren: Georg Afendull — Emil Graf Albert v. Poja — Joseph Goldschmidt, Ing. Johann Favia, General-Sekretär.
 Ausführende Bilanzen sind bei der unterfertigten Vertretung zu haben. Dasselbe werden alle Abschlüsse bereitwillig ertheilt und Lebens-, Feuer-, Transport- und Versicherungen gegen Einbruch für die „Riunione Adriatica“ — „Hagelversicherungen“ für die „Mediterrane“ — „Hagel- und Rückversicherungs-Gesellschaft“ und „nationale Unfall-Versicherungs-Gesellschaft“ zur Effektivierung zu den billigsten Prämien und coulauteaten Bedingungen entgegenkommen.
 Ungarische Abtheilung: Budapest, IV., Váci-utca 20, im Hause der Gesellschaft. M. Frigyesy, Sekretär.
 Baron Friedrich Podmaniczky, Dirigent.

Agentură principală în Oradea-mare : Biharmegyei Takarékpénztár. Director general : Fleischhacker.
Seeretar : Vermes Kornél.

Reuniunea de asigurare adriatică din Triest, și-a încheiat la 28 aprilie 1904 contul anului expirat. Din bilanțul publicat estragem următoarele date : Ofertele intrate la secția asigurării pe viață reprezentau un capital de cor. 51.634.879, în schimbul cărei sume s'au dat polițe despre suma asigurată de cor. 45.523.303. La sfârșitul anului starea asigurărilor eră 276 milioane cor. capital și 719.299 cor. rentă. — Sporul față de anul expirat face 20.958.564. — Pentru cazuri de moarte și asigurări expirate s'a plătit cor. 11.720.578. — Reserva premiilor pentru scărițarea procentelor a fost mărită prin 200.000 cor. așa încât astăzi acest fond face cor. 1.700.000. — Toate rezervele de premii ale secției de asigurare pe viață la 31 decembrie 1903 făceau cor. 74.097.382. — In secția asigurării elementare (foc și transport) și de prădare s'au înecat premii de cor. 20.869.390. — Pentru pagube s'a plătit cor. 7.958.258. — Rezervele de premii ale acestor secții fac : cor. 13.201.676 iar neto, după detragerea asigurărilor expirate : cor. 7.264.776. In urma urcării valorii de curs a hârtiilor, formează proprietatea societății, averea a crescut cu cor. 2.072.042, care sumă s'a dat fondului pentru perderi prin schimbarea cursului. — Rezervele societății s'au sporit la cor. 89 milioane și anume : rezerve de premii cor. 75.689.671, — rezervă subsidiară (micșorarea intereselor) cor. 1.700.000, rezerve pentru fluctuațiuni de curs : cor. 4.250.017.